

ΕΝΩΣΙΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ
& ΨΥΧΟΛΟΓΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
&
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄
1965 - 1966

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ

Ε.Υ.Δ. ΠΕΚ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Β' ΤΟΜΟΥ

Ίανουάριος 1965-Δεκέμβριος 1966

Τεύχη 11 - 20

*Επιστημονικὸν ὄργανον τοῦ Συλλόγου Παιδαγωγῶν - Ψυχολόγων
Πτυχιούχων Πανεπιστημίων Ἐξωτερικοῦ*

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

I. ΔΡΟΡΑ (Ληομονημένες σελίδες)

Μανόλη Τριανταφυλλίδη: Ἡ θέση τοῦ ἔθνους μας στὴν ὀρθογραφία τῆς γλώσσας του. Οἱ ἀγιάτρευτες δυσκολίες τοῦ σημερινοῦ τονισμοῦ	Σελ. 249
»	
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Πρὶν καὶ ἡ διγλωσσία γεννᾷ πολλαπλές καὶ βαθιές βλάβες στὸ ἔθνος μας.	» 293
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Ἐπόμνημα Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Μάιος 1912	» 325
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Μανόλη Τριανταφυλλίδη: Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο: Ἡ γλώσσα μας στὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας. Τεύχος 14	» 1
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου)	

II. ΜΕΛΕΤΕΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ · ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ · ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Ἐλευθερίου Ἀθανασίου: Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ παιδικοῦ συναισθήματος.	» 592
Δεωνίδα Βελιαρούτη: Ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος.	» 523,590
Ἀριστείδου Βουγιούκα: Τὰ Δημοτικά μας τραγούδια	» 507
Θεοφράστου Γέρου: Θεωρία τῆς Γλώσσας	» 483
Σπύρου Κεχρή: Τὸ φιλοσοφικὸ ζήτημα ἀντίρροπο τῆς πνευματικῆς κρίσης τῆς ἐποχῆς μας	» 497
Ἀντωνίου Κρέτση: Ἐποπτεία καὶ ἔγνοια	» 26
Γ. Κυριαζοπούλου: Δύναται νὰ αὐξηθῆ ἡ εὐφυΐα	» 611
Κων. Λυκομήτρου: Ἡ ἐκπαίδευση καὶ ἡ ἐποχὴ μας	» 346
Leon Jeunehomme : Ἡ πρόδος τῆς Ψυχολογίας καὶ τὸ ἔργον τοῦ J. Piaget (Μεταφρ. Α. Κρέτση)	» 304,366
John Macmurray: Ἀνθρωπιστικὴ Ἀγωγή (Μετ. Ε. Κασιόλα)	» 267
Γ. Μαραγκοδάκη: Ἡ θεωρία τοῦ Skinner γιὰ τὴ μάθηση	» 514
Δημ. Παλυβοῦ: Οἱ ἀριστερόχειρες	» 25
Γ. Παπακωστούλα: Τὰ συνειδησιακὰ βιώματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων	» 296,328
Ἀθανασίου Πόπορη: Τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τὸ σύγχρονο παιδί	» 451,503
Γρ. Τριανταφύλλου: Μηχανισμοὶ ἄμυνας ἢ προσαρμογῆς	» 277
Γεωργίου Τσαμπῆ: Τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας. Προτάσεις γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωση τῶν Παιδαγωγικῶν μας Ἀκαδημιῶν	» 547,625
I. Χαλαμποπούλου: Παιδεία καὶ Τεχνικὸς Πολιτισμὸς	» 1

III. ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ

'Ελευθερίου 'Αθανασίου:	Γλώσσα και σχολικό πρόγραμμα	Σελ. 18
»	»	»
	'Η φυσική, πνευματική και κοινωνική εξέλιξη του παιδιού της σχολικής ηλικίας και η ανάγνωση	» 311
Θεοφράστου Γέρον:	Τὰ λάθη τονισμού και ἡ ποσοστιαία σχέση τους μετὰ τὸ σύνολο τῶν ὀρθογραφικῶν λαθῶν	» 253
'Εμμ. 'Εμμανουηλίδου:	'Ο ἐπαινος, ἡ ἐπίπληξη και ἡ ἀδιαφορία ὡς κίνητρα εἰς τὴν σχολ. ἐργασίαν	» 352
Εὐθ. Θεοδωροπούλου:	'Η τεχνολογία εἰς τὸ σχολεῖον	» 282
Κων. Κίτσου:	Οἱ δυσκολίες τῶν μαθητῶν στὴ λύση ἀριθμητικῶν προβλημάτων	» 3,10
Χριστ. Παπαδοπούλου:	Αἰσθητικὴ 'Αγωγή	» 29
Σπύρου Πολίτη:	Μερικὰ προβλήματα τοῦ σχολείου	» 500
'Αγγέλου Σαφαρίκα:	Τὰ Σχολικὰ προγράμματα	» 334
'Ελ. Σταματάκη:	Κατ' οἶκον ἐργασία τοῦ παιδιοῦ	» 480,41
»	Οἱ οἰκογενειακὲς καταστάσεις ἐπηρεάζουν τὴ σχολικὴ ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ	» 323

IV. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Χάρη Σεκελλαρίου:	Προβλήματα τῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας . .	» 461
-------------------	---	-------

V. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

'Αντωνίου Μπενέκου:	'Η μείωση τοῦ ὅριου ἡλικίας στὴν πρώτη Δημοτικοῦ (Ραδ. ὁμιλία)	» 539
Samuel Roller :	'Η ἔνωση τῶν δυνάμεών μας (Μεταφ. Α.Σ.) . .	» 59
Τρ. Τριανταφύλλου:	'Επιστημονικὸ Συνέδριο	» 290
»	»	»
	'Η 'Επιμόρφωση ἐνηλίκων, συνέχεια και συμπλήρωση τῆς σχολ. ἐκπαιδεύσεως	» 520
»	»	»
	'Εκθεση α) πάνω στὴν σύσκεψη Ο.Ο.Σ.Α. ποὺ ἔγινε στὸ Παρίσι β) Πάνω στὶς ἐπισκέψεις σχολείων κ.λ.π. στὴν 'Αγγλία	» 31

VI. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Σπ. Κοκκίνη:	Βάσεις ὀργανώσεως σχολ. βιβλιοθηκῶν	» 543,597
Π.Ι. Σχοινᾶ:	Μέθοδος ἐπιμελοῦς μελάτης ἐπιστημονικοῦ βιβλίου και ἀποδελτιώσεως	» 285
'Αντ. Λαμπρινίδη:	«Πυγολαμπίδες» 'Αρχαδίου Πηγαίου	» 506

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΤΟΣ Δ' — ΤΕΥΧΟΣ 15 — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1965

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

Ἑποδιευθυντοῦ τῆς Μαρασλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

Μηνύματα ἀνησυχίας γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐκτός τῶν γωνιῶν τῆς γῆς, ἀπὸ τὸ στόμα πολλῶν διασημοτήτων, ἀπὸ πρώτου μεγέθους ἀναστήματα, φθάνουν φωνές ἀνησυχίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν πορεία καὶ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος, μᾶς λένε, ὅτι ζῆ μέσα σὲ ἓνα ψυχικὸ κενὸ ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ αἶσθημα τοῦ ἀνικανοποιήτου καὶ τῆς διαρκοῦς νευρικότητος, ποὺ τελικὰ τοῦ θολῶνουν τὴν σκέψιν. Ὅτι ἡ ἀνθρωπότης διανύει μιὰ περίοδο κοινωνικῆς ἀβεβαιότητος καὶ ἀσταθείας καὶ τὸ σῶμα τῆς εἶναι γεμᾶτο πληγῆς ἀπὸ τὰ αἰχμηρὰ στιλέτα τῆς ἀνηθικότητος. Ὅτι ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἐντιμότης, ἡ ἀρετή, ὁ ἠθικὸς βίος καὶ ὅλες οἱ ἀξίες τῆς ζωῆς ἔχουν ἀτονίσει. Ὅτι ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος κατέχεται ἀπὸ μιὰ ἀβεβαιότητα γιὰ τὸ μέλλον του. Ὅτι τὸ φάσμα τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πλανᾶται ἀνάμεσά του καὶ μιὰ ἀνησυχία καὶ φόβος συνέχει τὴν ψυχὴ του.

Πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι στὴν θλιβερὴ αὐτὴ κατάστασι ἔφερε τὴν ἀνθρωπότητα τὸ διομηχανικὸ τέρας τῆς νεώτερης ἐποχῆς. Ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ πρόοδος κατεβρόχθισε τὸν ἠθικὸ πολιτισμὸ. Ὅτι τὰ ἠθικὰ θέλγητρα, τὰ δυνατὰ αὐτὰ ὄπλα τῆς κοινωνίας, φθίνουν καὶ ἀργοπεθαίνουν καὶ πάνω στὰ ἐρείπιά τους ἔχει στήσει τὸ βασίλειό του ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς μὲ τὶς ὑλικὰς ἀπολαύσεις του. Ὅτι ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος κάνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες ὑλικὰς ἀπολαύσεις καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὶς κατώτερες ἐπιθυμίες του καὶ τὰ ταπεινά του πάθη μὲ ἐγκληματικὴ δὲ ἀδιαφορία κλείνει τὰ αὐτιά του καὶ συχνὰ καταπνίγει τὴν φωνὴ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ὅτι, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη κατέκτησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κατακτᾷ σπουδαῖα ἐδάφη σὲ ὅλα τὰ πεδία τοῦ ἀτομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, κατέστη ἀτυχῶς ἡ ἴδια δούλη τῶν ἰδίων τῆς ἀπαιτήσεων καὶ ὁ ἀνθρώπος ἔγινε ἔρμαιο τῶν ἰδίων ἐπιτυχιῶν του. Ὅτι ἡ ἐπιστήμη, παρὰ τὶς θαυμαστὰς κατακτήσεις καὶ τοὺς θριάμβους τῆς, δὲν συνέτεινε στὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας τοῦ ἀν-

θρώπου. Σπουδαίοι επιστήμονες και σοφοί μᾶς λένε ότι ο έκδηλος ήθικος ακρωτηριασμός της ανθρωπότητας δείχνει καθαρά ότι το βασίλειο του τεχνικού πολιτισμού κατέληξε σε παταγώδη άποτυχία, σε σωστή χρεωκοπία. Πιστεύουν ότι ο τεχνικός και επιστημονικός πολιτισμός διετάραξε ψυχικῶς τὸν ἄνθρωπο, ἀτόνισε τις ἀνώτερες ψυχικὲς του δυνάμεις, τὸν ἐξουθένωσε μέσα σε μάταιες προσπάθειες, τὸν διέφθειρε και ἐδηλητηρίασε τις ἀνθρώπινες σχέσεις και τὴν ἁρμονία τοῦ κοινωνικοῦ βίου. "Ότι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, παρὰ τὴν καλύτερευσί των βιοτικῶν ὄρων, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς εὐτυχής. "Ότι ἡ ψυχὴ του συμπιέζεται μὲ τὸ αἶσθημα τοῦ φόβου και τῆς ἀγωνίας, γιατί ἡ κεραυνοβόλος ἀνάπτυξις τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ αὐξάνει τὰ μέσα τῆς καταστροφῆς του.

«Ὁ ἄνθρωπος ἀποδείχτηκε ἀπαράμιλλος καταλύτης φραγμῶν μέσα σὲ λιγώτερο ἀπὸ μισὸν αἰῶνα, γιὰ νὰ περιορισθῶμε μόνο στὴν ἐποχὴ μας, ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴν ὕλη τὴν κολοσσιαία ἐνέργεια ποὺ ἐγκλείει και κατέλυσε τὸ φράγμα τῶν διαπλανητικῶν ἀποστάσεων. Ἀποδείχθηκε ὁμοῦ ταυτόχρονα και πολὺ ἀκατάλληλος «οἰκοδόμος φραγμῶν» κατὰ τὴν φράση τοῦ Ἡσαΐα, ἀνίκανος νὰ ἐλέγξῃ τις δυνάμεις ποὺ ἐλευθερώνει, ἀνίκανος νὰ περιστείλῃ τὰ κακά του ἐνστικτα και τὰ χαμερπῆ του πάθη, νὰ μετριάσῃ τὸ ἀγκούμενόν ἄγχος του και νὰ ἀποβάλῃ τὸν προαιώνιο φόβο του. Θαμπωμένος ἀπὸ τὴν ἐλιγγιώδη τεχνικὴ του πρόοδο, ἔχασε τὴν ἱστορικὴ του μνήμη. Μεθυσμένος ἀπὸ τὴν ὕλική του δύναμη δὲν αἰσθάνεται τὴν θλιθερὴ του κατάσταση. Κι' ὁμοῦ «Sunt Lacrimae Rerum». Πόσα δάκρυα δὲν ἔχυσε σ' αὐτὸ τὸν μισὸν αἰῶνα τῶν θριαμβευτικῶν επιστημονικῶν του κατακτήσεων. Καὶ ἦσαν ἀπὸ τὰ δριμύτερα ποὺ ἔχυσε ποτὲ γιὰ τοὺς τόσους βίαιους και ὁμαδικούς θανάτους, γιὰ τοὺς τόσους συγκεντρωμένους ἐξανδραποδισμούς, γιὰ τις τόσες στερήσεις ὕλικῶν και ἠθικῶν ἀγαθῶν, γιὰ τὴν τέτοια ὠμὴ καταπάτηση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων, γιὰ τὴν ὀλοκλήρωτικὴ περιφρόνηση τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ διαλογίζεται κανεὶς: μήπως αὐτὸ εἶναι τὸ τίμημα τῆς ἀλαζονείας του, ἡ τραγικὴ εἰρωνεία ποὺ κρατᾶ τὸν Τίτῶνα δέσμιο και βορὰ τῶν ὀρνέων; Αὐτὸς ποὺ μεταχειρίζεται σήμερα κοσμογονικὲς και κοσμοδιαλυτικὲς δυνάμεις και ἐπιχειρεῖ περιηγήσεις ἔξω ἀπὸ τὴν γῆ, στὸ πλανητικὸ σύστημα, αὐτὸς ὁ ἴδιος μεταχειρίζεται ἀκόμη τὴν θάναυση γλῶσσα τῶν ἀπαίσιων τυράννων και ἐκτελεῖ τις ἀποτρόπαιες πράξεις τους στὸ φέρεσίμ του πρὸς τοὺς συνανθρώπους του. Καὶ ἐδῶ, νομίζομε βρίσκεται τὸ κλειδί τοῦ ἀνθρώπινου δράματος: πὼς δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ξεχνᾶ στὰ μεγαλεῖα του τις ἀδυναμίες τῆς φύσης του, τις ὀργανικὲς και τις ψυχικὲς, και πὼς στὴν ἐπίγνωση τῆς ταπεινότητός του κρύβεται τὸ ἀληθινό, τὸ μοναδικὸ του μεγαλεῖο.

Ἡ ἱστορικὴ μνήμη εἶναι ἴσως τὸ ἀποτελεσματικώτερο ἀντίδοτο κατὰ τῆς φρεναπάτης τῆς ἀπεριόριστης προόδου τῆς ἀνθρωπότητας πρὸς μιὰ καλύτερη ζωὴ, ποὺ τόσο τραγικὰ διαψεύτηκε στὸ πρόσφατο παρελθόν και τόσο σύντομα ξεχάστηκε ἀπὸ τοὺς λαούς. Οἱ μικρότητες και ἀθλιότητες ποὺ συμβαίνουν τώρα πάνω στὴ γῆ δὲν διαφέρουν κατὰ τίποτε ἀπὸ τις μικρότητες και τις ἀθλιότητες ποὺ ἔκανε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή του. Χωρὶς νὰ σταθοῦμε στὰ ἀτομικά του ἐγκλήματα, ἄς σκεφθοῦμε τὸν ἄγονο και ἀτέλειωτο μόχθο τῶν ταπεινῶν, τὴν στέρηση και τῶν στοιχειωδῆστερων ἀγαθῶν ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων» (1).

Ἡ σημερινὴ κρίσιμη κατάσταση τῆς ἀνθρωπότητας.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος κερδίζει μὲν ὕλικὴ δύναμη, ταρασσεται ὁμοῦ και ἀτονεῖ ἡ ψυχικὴ ζωτικότης του. Ἡ ἐσωτερικὴ του ἀντίστασις στὶς γοητευτικὲς σειρήνες τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ ἔχει ἐκμηδενισθῆ. Ἡ προσωπικότης του

1. Παπαδάκης Στέλιος : «Ὁ τεχνητὸς Δορυφόρος». «Ξενία», Ὀκτώβριος 1957.